

20.57x29.39	1/2	עמוד 34	הדור	31/07/2026	98604170-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

דברו אלינו :

להשתתפות במדור: desk@hador.org.il

ציורים: באדיבות המצולם

מהמפד"ל לחרד"ל

הכפילות המבורכת והמאונת הומרה באחדות שפותחת פתח לסטייה אל הקיצוניות. פרופ' מרדכי ברויאר עמד על כך: "התנועה הדתית-לאומית... אימצה לעצמה את דגלו הרעיוני של הרב קוק... רבים וטובי בניה [הגיעו] לידי הקצנה כפולה: חרדיות מוגברת עם לאומיות מוגברת, עד כדי לאומנות... דואליזם קיומי ומפוכח פינה מקום למוניזם רווי חלומות והידיות" ("על המושג 'דתי-לאומי' בהיסטוריוגרפיה ובהגות היהודית", בשבילי התחיה ג).

ויכוח ניטש במחנה הסרוג בין המתבדלים והמתנתקים מתרבות המערב - המודרנה, לאלו המאמצים ממנה ערכים ומרכיבים ראויים. לאורך ההיסטוריה עם ישראל מנווט את דרכו בין בידול והיפרדות לשילוב והתחברות. הציונות הדתית הכריעה בעד שילוב וחיבור. החרד"לים מסתייגים משילוב זה ודוחים ערכים ואורחות חיים מודרניים. מכאן פערם ניכר ביחס לנשים, לחילונים, לאומות העולם, לדמוקרטיה, לחינוך, ללימודי חול ועוד. בין הציונות הדתית לחרדיות פעורה תהום רעיונית ומעשית. חרדיות וציונות הן תרתי דסתרי.

שיתוף הפעולה בין המפלגה המתקראת "הציונות הדתית" למפלגות חרדיות אינו רק פוליטי אלא גם ערכי. התמיכה בחוקי ההשתמשות, במינוי רבנים חרדים ועוד, איננה רק משיקול קואליציוני, אלא גם מתוך הזדהות רעיונית-ערכית. פורסם שבצאלא סמוטריץ' נוהג להתחפש בפורים לחרדי וידוע שתחפושת מגלה כמיהת נפש עמוקה. האמת היא שלאורך השנה הוא מתחפש לציוני-דתי!

יוחנן בן יעקב, כפר עציון

הרבנים שקמו לציונות הדתית, במאמרו "על חינוך הבנים". הציונות הדתית היא "תנועה של מקף", שרויה בכפל מושגים ונאמנויות: ציוני דתי, תורה ועבודה, הפועל המזרחי, קיבוץ דתי, תורה ומדע, חוק והלכה ועוד. להיות ציוני-דתי משמע להתייבצ בנקודת מפגש של שני צירים וליטול אחריות מלאה על שניהם: ציר האורך - הרצף ההיסטורי המתמצה בתורה, במסורת.

ציד הרוחב - המודרנה, הקדמה, המתבטאת בשיבה להיסטוריה, בהיותנו עם בין העמים. זו נקודה סוערת ורוויית מתח שבה נדרש איוון עדין בין כוחות המושכים לכיוונים מנוגדים. הציונות הדתית בחרה להתייבצ בדבקות קנאית ובלתי מתפשרת במפגש זה, שבו אדם נקרע בין מחויבויות סותרות. כפילות זו מחייבת איוונים ומונעת גלישה לקצוות. בכך ייחודה וקסמה.

בהשראת הניצחון במלחמת ששת הימים התחולל מפנה - פריצה של תורת הראי"ה קוק, בפרשנות בנו ותלמידיו, לליבת הציונות הדתית. תורה כריזמטית ומלהיבה זו הטעינה את הציבור הדתי-לאומי בלהט משיחאי-גאולי. הרב יובל שרלו טען: "משנתו של הרב קוק מבוססת על עיקרון שונה באופן מהותי מזה של הציונות הדתית הקלאסית (מיסודו של הרב ריינס). אין היא טוענת כי אנו ניצבים על שתי רגליים... הקודש העליון הוא המבט היחיד בו אנו מתבוננים על כל מציאות חיינו" ("הציונות הדתית לאלטיות החדשות", תשס"ז).

הציונות הדתית שהתאפיינה בדואליזם נכבשה בסערה על ידי תפיסה מוניסטית, חרדית-לאומית.

ביחיה חרדית ביטאה את מורכבות הציונות הדתית: "ויתרוצצו הבנים בקרבך" נאמר על רבקה אמנו בהיותה בהיריון. על פי חז"ל, כשהייתה עוברת על פתח בית המדרש היה העובר מפרסם לצאת, חושקה נפשו בתורה; כשהייתה עוברת על פתח בית תרבות נוכרית, שוב היה העובר מפרסם לצאת. רבקה לא ידעה שתאומים בבטנה ואמרה: או, אני נושאת ברחמי מזרחניק! הרגיע אותה הקב"ה: "שני גויים בבטנך", את נושאת ברחמך אבות לשתי אומות. נרגעה רבקה: "מוטב שני גויים (שאינם יהודים) ממזרחניק אחד".

בתרס"ב, 1902, ייסד הרב יעקב יצחק ריינס סיעה ציונית-דתית בתנועה הציונית "המזרחי". בעקבות פרשת אוגנדה כתב להרצל: "הסכמנו להצעה האפריקנית מפני ששמנו לב לצורכי העם, החביב עלינו יותר מן הארץ... על ידה הננו מקווים להציל חלק אחד מעמנו ולעשותו שלם בנופו וברוחו. ובטוב לישראל וטוב גם לארצנו. אם אין ישראל בעולם אין ציון בעולם" (כ' בכסלו תרס"ה, איש המאורות). לדעתו, נכון לדחות זמנית את השיבה לארץ ישראל כדי להציל מכליה מיליוני יהודים באימפריה הרוסית. הכרעה זו הייתה אכן תשתית לכינונה של הציונות הדתית. הרב ריינס ביסס את המזרחי על שילוב בין קודש לחול, בין מסורת למודרנה, בין שמרנות לקדמה.

כחלוף שנתיים ייסד, על פי החלטת המזרחי, ישיבה תיכונית, "תורה ודעת", שבה למדו לימודי קודש ולימודי חול. בזאת נתן הרב ריינס ביטוי לממד המודרני שהטביע בציונות הדתית, לצד התורה. "בלי חולין אין גם קודש", קבע נחרצות הרב יצחק ניסנבוים, מגדולי

הסכנה הגדולה ביותר היא זו שאנחנו בוחרים שלא לראות

אקדמיה, משפט, מדעי המדינה, אנשי רוח ורבנים. התהליך כלל שיה רחב עם ציבור הפעילים המגוון שלנו, קבלת משוב מהציבור, ועבודה שיטתית עד לגיבוש תוצר סופי שהיה יצירתי ופורץ דרך, ונועד לתת מענה לחששות של שני הצדדים בלי להתפשר על הצורך בדמוקרטיה אמיתית ומתפקדת.

יש כאלה שאומרים לנו שנפסיק להפחיד, אבל זה בדיוק העניין. הציונות תמיד הייתה תנועה שהזהירה מפני האסון הבא ליהודים ביד אחת, וביד השנייה נתנה תקווה ותוכנית פעולה לבניית עתיד טוב יותר. כך בדיוק פעל חוזה המדינה הרצל, שכתב את "מדינת היהודים" והזהיר מפני אסון שאכן הגיע, ולאחר מכן כתב את "אלטנוילנד" וסימן את נתיב התקווה המעשית.

ד"ר יואב הלר, יו"ר מפלגת ברוח הרבעון הרביעי

נכבש על ידי אזרחים. מאז ינואר 2023 נמצאת מדינת ישראל במצב שבו יש את כל המידע שמעיד שאנחנו יכולים להידרדר למצב של פיצול ובידוד במספר חזיתות אזרחיות, שיביאו עלינו אסון שאיננו משערים את גודלו. הנתונים כולם לפנינו, וכל מה שצריך עכשיו הוא לעבד אותם לתובנה. סדרי העדיפויות שלנו חייבים להיות ברורים: שינויי עומק גדולים ורפורמות היסטוריות בהסכמות רחבות שיגדילו לכידות וימנעו מלחמת הכול בכול.

במשך שנים הפוליטיקה הישראלית התבססה על אותו דפוס מוכר: ניסיון עבר כמפתח להנהגה. אנשי ביטחון, אנשי מערכת ומי שכבר צברו כוח ציבורי הם שמוצאים את דרכם לצמרת. אבל הגיע הזמן לפתוח את הדלת גם לדור חדש של מנהיגים: אנשים שצמחו מהשטח, הוכיחו יכולת ביצוע, ויודעים לחולל שינויים מרחיקי לכת באמצעות הסכמות רחבות.

זו בדיוק הדרך שבה פעלנו ברבעון הרביעי. דוגמה לכך היא העבודה על מתווה הרפורמה המשפטית - תהליך שנבנה מתוך שילוב של מומחים מימין, מהמרכז ומשמאל, לצד אנשי

שבוע הוצאנו סרטון ומודעות שמוזהרים מפני מה שעשוי לקרות אם הקונספציה של פוליטיקת השנאה תימשך. באחת התמונות מופיעה הכנסת בוערת. היו הרבה תגובות, חלקן מבינות ואוהדות וחלקן ממש לא, וזה לגמרי לגיטימי. תגובה שכזו שהפתיעה אותי יותר מכולן הייתה אמירה של אנשים שאנחנו מגוימים ואין סיכוי שהכנסת תישרף. התגובה הזאת די מדהימה אותי. בהיסטוריה יש הבחנה ברורה בין מידע לידע: מידע הוא מה שהמוח שלנו קולט, בעוד ידע הוא התובנה שאנחנו מפיקים ממנו. הפער הזה בין מידע לידע גרם לכמה מהאסונות והטעויות הכי גדולים בהיסטוריה.

כך התברר שכל המידע לגבי טבח עתידי בעוטף עזה היה בידי הצבא, אך לא גובש לכדי תובנה. ובדוגמה קיצונית נוספת - כשחברי תנועות הנוער הגיעו ליהדות הונגריה עם כל המידע על הרצח במחנות, הם הוכו, כי לא האמינו להם. כך בדיוק קורה גם במצב שלנו. כי המידע קיים. יש קיטוב ממאיר ואלים מוטורפת ברשתות, ובארה"ב הקפיטול כבר

20.93x14.44	2/2	עמוד 35	הדור	31/07/2026	98604165-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

דברו אלינו :

צ'דו בולטל והחדר הסודי

עוד תפילת שחרית מנומנמת של שבת. עידו בובליל הסתובב הלון ושוב בלובי, מציץ מדי פעם אל תוך בית הכנסת. נראה שהם עדיין בשלישי, חשב לעצמו בתוגה. הוא רק בן 12, אבל מצופה ממנו לשבת שלוש שעות על כיסא עץ חורק בלי לזוז. בדרך כלל הוא יושב בשקט, מביט בפירוש רש"י או חולם על מהלכי דמקה מסובכים, אבל הפעם משהו התערבל בחוכו, מקרקר באינחת, והוא ביקש מאבא לצאת החוצה.

אין ספק - זה היה רעב. תמיד הוא סבל מרעב קטן ומציץ בשחרית, אבל הרעב הזה תפח לממדים מדאיגים. הוא רשדש אל המטבח, אולי כמה עוגיות עבשות בצלחת חרפעימית מחכות שם לילד נואש כמוהו.

למגינת ליבו, לא חיכה דבר על השיש. רק גושי סוכר לחים. הוא פתח את המגירות הלבנות, חומרי ניקוי וכלים חרפעימיים הציצו בו במבע אטום. עידו כבר כמעט ויצא משם, כשלפתע דלת ארון בפנית החדר צדה את מבטו. אני לא מכיר את הארון הזה, מלמל וצעד לעברו ביד שלוחה. הוא פתח את דלתות הארון בתנופה, וגמלא אכזבה כשגילה שהוא היה כמעט ריק. כל שהיה בו הוא נייר מכתבים דק שנרעד קלות ונפל על הרצפה. עידו התכופף והרים אותו. בראש הנייר נרשם בעט נובע: "יומנו של תום קיגל". בטקסט קצר שנכתב במרכז הדף סופר על ילד בן גילו של עידו שהחביא ערמות של קיגל וג'חנן במרתף בית הכנסת. הוא מבקש ממי שמצא את המכתב לשמור על סודיות מוחלטת ולדרת אל המרתף, להתענ על השלל.

עידו בחן את הנייר לאור מנורת הפלורסנט. בקצהו העליון נח תאריך דהיי - כ"ב באדר תשפ"ו.

שפתיו מלמלו באכזבה: "חמץ שעבר עליו הפסח". הוא השליך את המכתב אל הפח ושב אל הלובי, מפנטז על קיגל וג'חנן.

אביהוא משה

החלק החסר

נכנסנו לביתו של הרב, כל צוות הישיבה. השאלה שעמדה לפתחנו הייתה: הרת גורל, ובמפגש האחרון שלנו בנושא, הוחלט שעל השאלה הזו יכול לענות רק גדול הדור. שטחנו בפניו את השאלה. הוא עצם את עיניו, חשב קמעא. אחר התרומם וסקר את מדפי הספרים העמוסים שבחדר. "לא. לא. לא פה. גם לא פה", מלמל. הוא הסתובב ואמר: "באלה לא תהיה תשובה. נצטוץ ספר אחר".

באומרו זאת פתח את המגירה בשולחן ושליף קלף ישן, דהוי, ואצבע של ספר תורה. עשויה כסף. הוא פרש את הקלף על השולחן, ולהפתעתנו התברר שהוא ריק. הרב לא התבלבל, נקש עליו עם האצבע והכריז: "הנני נשבע בזאת חגיגית שאני מחפש תשובות". מיד החלו להופיע בקלף מאות מילים צפופות. בראשן, באותיות קידוש לבנה, ניתן היה לקרוא: "האדונים יוסף קארה, משה איסרליש, דוד סגל ואברהם גומבינר גאים להציג את ספרא דחציפין". "זה", אמר הרב, "החלק החמישי של השולחן ערוך".

שחר אורן

